

Володимир КОВБАСА®
кандидат юридичних наук
(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПІДГОТОВЧІ ЗАХОДИ ДО ПРОВЕДЕННЯ СЛІДЧОГО ЕКСПЕРИМЕНТУ

Досліджено деякі аспекти проведення слідчого експерименту. Розглянуто підготовчий етап слідчого експерименту під час розслідування кримінальних правопорушень, а також сформульовано пропозиції щодо застосування найбільш доцільних його заходів.

Визначено найбільш доречні заходи, які необхідно здійснити на підготовчому етапі слідчого експерименту: вивчення матеріалів кримінального провадження; формулювання мети слідчого експерименту та обставин, що підлягають установленню; повторний або додатковий допит особи, показання якої перевірятимуться; визначення місця та часу проведення слідчого експерименту; визначення кола осіб, залучених до проведення слідчої (розшукової) дії; підготовка допоміжних засобів (манекен, трафарети, макети предметів), транспортних засобів тощо; підготовка технічних засобів фіксації; забезпечення безпеки учасників під час проведення слідчого експерименту; складання плану слідчої (розшукової) дії; попередній огляд території (приміщення), де передбачається провести цю слідчу (розшукову) дію.

Ключові слова: розслідування, слідча (розшукова) дія, слідчий експеримент, організація, слідча ситуація.

Постановка проблеми. Проведення слідчих (розшукових) дій під час розслідування кримінальних правопорушень завжди направлене на збирання або перевірку доказової інформації. Залежно від етапу розслідування можливі різні набори процесуальних дій. Але в більшості випадків на подальшому етапі кримінального провадження проводяться слідчі експерименти для перевірки наявних доказів та версій. Водночас необхідно розуміти, що ефективне проведення вказаної процесуальної дії багато в чому залежить від організаційно-підготовчих заходів. Адже ретельна підготовка до слідчого експерименту забезпечує найбільшу ефективність та результативність його проведення.

Аналіз публікацій, у яких започатковано вирішення цієї проблеми. Питання підготовчого етапу до проведення слідчого експерименту досліджували такі науковці, як В. П. Бахін, Р. С. Белкін, О. М. Васильєв, В. К. Гавло, І. Ф. Герасимов, В. Ф. Єрмолович, В. О. Коновалова, В. О. Образцов, В. А. Очеретяний, І. Ф. Пантелєєв, М. В. Салтевський, М. О. Селіванов, Л. О. Сергєєв, В. Г. Танасевич, К. О. Чаплинський, О. Г. Філіпов, В. Ю. Шепітько, М. П. Яблоков. Слід розуміти, що законодавство змінюється постійно, реформується до європейських стандартів, у зв'язку з чим форматується й тактика проведення окремих слідчих (розшукових) дій. А підготовчий етап до проведення будь-якої процесуальної дії посідає значне місце серед усього комплексу тактичних заходів. З урахуванням цього наше дослідження є комплексним підходом до визначення науково обґрунтованих криміналістичних рекомендацій щодо комплексу організаційно-підготовчих заходів до проведення слідчого експерименту.

Метою статті є дослідження організаційно-підготовчих заходів до проведення слідчого експерименту.

Виклад основного матеріалу. Згідно з ч. 1 ст. 240 КПК України з метою перевірки й уточнення відомостей, які мають значення для встановлення обставин кримінального правопорушення, слідчий, прокурор має право провести слідчий експеримент шляхом відтворення дій, обстановки, обставин певної події, проведення необхідних дослідів чи випробувань [7]. До основних завдань слідчого експерименту Ю. А. Чаплинська відносить такі:

- установлення точного механізму вчинення злочину;
- перевірка висунутих слідчих версій;

© Ковбаса В.М., 2020
ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0003-4468-4056>
k_ksmp@dduvs.in.ua

- виявлення причин та умов, що сприяли або перешкоджали вчиненню злочину;
- перевірка та уточнення фактичних даних, одержаних за результатами проведених окремих слідчих дій;
- отримання нових доказів;
- установлення та усунення розбіжностей у показаннях підозрюваних, обвинувачених, свідків і потерпілих;
- визначення меж поінформованості або необізнаності злочинців про подію злочину тощо [12, с. 45].

У цьому розрізі доречною вбачається думка науковців, що від того, наскільки грамотно слідчий спланує експериментальні дії, багато в чому залежить успіх слідчих дій у цілому, оскільки доказовою базою слугуватимуть оформлені протоколом результати експерименту (як позитивні, так і негативні) [11, с. 18]. Загалом, для ефективного проведення слідчого експерименту необхідно дотримуватись таких умов: отримані показання вимагають перевірки або уточнення; за допомогою інших слідчих дій це зробити неможливо; особа погоджується взяти участь у перевірці; ця особа запам'ятала обстановку та зможе впізнати й показати місце, про яке вона повідомила у своїх показаннях; обстановка на місці не зазнала змін, що перешкоджають упізнаванню її допитаною особою [6, с. 309]. Дотримання зазначених умов забезпечить виконання всіх завдань, які слідчий ставить перед собою під час проведення досліджуваної слідчої (розшукової) дії.

На думку Н. І. Жукова, у процесі проведення слідчого експерименту може бути отриманий і нульовий результат цієї слідчої (розшукової) дії. Тобто виникають ситуації, коли в ході експерименту не вдалося ні підтвердити, ні спростувати певне припущення. Тому ми погоджуємося, що в зазначених випадках експеримент закінчується негативно – без належного результату. Як пояснює автор, такі випадки можливі, коли проведені багаторазові дослідницькі дії призводять до різних результатів, через що неможливо зробити однозначний висновок. Така ситуація виникає й тоді, коли слідчий заздалегідь знає про те, що відтворені ним обставини не можуть бути максимально наближені до тих, які існували в момент події, через випадковий характер їх походження [5, с. 6].

Важливо розуміти, що на початковому етапі розслідування проводиться огляд, а на подальшому – слідчий експеримент. Стосовно поєднання цих дій Б. М. Дердюк указує на те, що огляд як самостійна СРД в багатьох аспектах подібний до слідчого експерименту. Адже під час його проведення можна не лише вилучити сліди чи інші матеріальні об'єкти, які при цьому підлягають обов'язковому огляду. У цих випадках слідчий може вийти на місце й у присутності понятих, а в необхідних випадках з участю спеціаліста, свідка, потерпілого, підозрюваного відтворити дії, обстановку, обставини певної події, провести необхідні дослідження чи випробування [4, с. 173].

На організаційно-підготовчі заходи до слідчого експерименту науковці мають дещо відмінні погляди. Так, А. А. Ексархопуло таким чином визначив елементи підготовчого етапу:

- визначення цілей слідчого експерименту;
- з'ясування умов проведення (місце, час, обстановка);
- з'ясування змісту експериментальних дій та їх послідовності;
- підготовка реквізиту та реконструкція обставин;
- визначення кола учасників слідчого експерименту;
- підготовка техніко-криміналістичних засобів;
- складання плану слідчого експерименту [15, с. 195].

У свою чергу, О. М. Васильєв вказує на необхідність проведення таких підготовчих заходів:

- прийняття рішення про проведення слідчого експерименту;
- визначення мети та обрання способів слідчої (розшукової) дії;
- визначення часу й місця проведення експерименту;
- забезпечення умов, максимально наближених до тієї обстановки, що перевіряється;
- добір учасників слідчого експерименту;
- підготовка об'єктів, необхідних для постановки дослідів;
- складання плану експерименту й забезпечення охорони місця його проведення

[2, с. 35].

А ось А. М. Ларін визначає інший перелік заходів:

- коло та послідовність питань, які необхідно з'ясувати;
- склад учасників слідчої дії та осіб, які надають допомогу слідчому;

- місце та час проведення слідчої дії;
- попередні та наступні слідчі, розшукові, технічні та організаційні заходи, проведення яких забезпечить успіх цієї слідчої дії;
- перелік матеріалів справи та науково-технічних засобів, що можуть знадобитись;
- доповнення та зміна загального плану у справі та планів інших слідчих дій [8, с. 149–150].

Зі свого боку В. В. Негребецький, провівши аналіз опитування слідчих прокуратури та МВС України, визначив, що доцільними елементами підготовки до слідчого експерименту є такі:

- попередній допит особи, чії показання перевірятимуться, із метою одержання детальної інформації про обстановку й пов'язані з нею обставини події;
- вивчення матеріалів кримінальної справи;
- підготовка допоміжних засобів (манекен, трафарети, макети предметів тощо);
- підготовка технічних засобів;
- добір допоміжного технічного персоналу;
- добір учасників слідчої дії;
- підготовка транспортних засобів;
- допити інших очевидців та учасників події;
- забезпечення безпеки під час проведення перевірки показань на місці;
- складання плану слідчої дії;
- одержання інформації про обстановку місця процесуальної дії;
- вибір місця збору учасників слідчої дії;
- проведення оперативно-розшукових заходів із метою отримання додаткової інформації про обстановку й обставини події;
- попередній огляд території (приміщення), де передбачається провести цю слідчу дію [9, с. 94–95].

Доречною є позиція В. Ю. Шепітька, який більш детально підійшов до визначення підготовчих заходів до проведення слідчого експерименту. Автор поділив їх на дві групи: до проведення слідчого експерименту та безпосередньо на місці його проведення. До першої групи були віднесені:

- визначення завдань слідчої дії;
- визначення місця й часу її проведення;
- визначення змісту дослідів та їх послідовності;
- підготовка науково-технічних засобів;
- визначення учасників слідчої дії та допоміжного персоналу;
- у складних випадках складання письмового плану експерименту.

Заходи другої групи:

- здійснення перевірки відповідності обстановки й умов тим, що мали місце, коли відбувалася подія;
- перевірка наявності реквізиту для проведення дослідів;
- проведення реконструкції обстановки місця події;
- здійснення інструктажу учасників експерименту про зміст дослідів та тих дій, які вони мають виконати;
- забезпечення охорони місця, де проводиться слідчий експеримент;
- ужиття заходів, що забезпечують безпеку учасників слідчої дії [14, с. 352].

Ю. Я. Гутман на підготовчому етапі досліджуваної слідчої (розшукової) дії виділяє такі заходи:

- вивчення матеріалів кримінальної справи;
- установлення обставин, які підлягають перевірці; визначення питань, що підлягають з'ясуванню;
- визначення мети та змісту слідчої дії;
- прийняття рішення про проведення перевірки показань;
- отримання згоди особи, чії показання підлягають перевірці, на проведення слідчої дії;
- визначення часу й місця її проведення;
- підготовка науково-технічних засобів;
- визначення учасників; забезпечення безпеки осіб, які беруть у ній участь [3, с. 27].

Провівши аналіз матеріалів кримінальних проваджень та базуючись на дослідженнях визначних учених, ми визначили такий перелік організаційно-підготовчих

заходів до проведення слідчого експерименту:

- вивчення матеріалів кримінального провадження;
- формулювання мети слідчого експерименту та обставин, що підлягають установленню;
- повторний або додатковий допит особи, показання якої перевірятимуться;
- визначення місця та часу проведення слідчого експерименту;
- визначення кола осіб, залучених до проведення слідчої (розшукової) дії;
- підготовка допоміжних засобів (манекен, трафарети, макети предметів), транспортних засобів тощо;
- підготовка технічних засобів фіксації;
- забезпечення безпеки учасників під час проведення слідчого експерименту;
- складання плану слідчої (розшукової) дії;
- попередній огляд території (приміщення), де передбачається провести цю слідчу (розшукову) дію.

Обов'язковим елементом підготовки названо складання плану експерименту. Із цього приводу слушна думка А. Н. Шалікова стосовно того, що слідчий, який планує проведення слідчого експерименту, повинен прогнозувати і його результати, а також моделювати висновки у вигляді декількох версій і напрямів діяльності з розслідування кримінального правопорушення. Для такого моделювання необхідно достатньо повно вивчити та проаналізувати матеріали кримінальної справи, знати особливості місця події та об'єктів, які там знаходяться, тощо [13, с. 376]. Як доречно зауважує В. А. Очеретяний, це дозволить слідчому встановити умови, за яких відбувалася подія, коло осіб, які причетні до злочину, а звідси правильно спланувати експеримент та визначити обставини, що підлягають з'ясуванню [10, с. 103].

Також важливим аспектом є залучення спеціалістів. Так, як вказує В. С. Бондар, спеціалісти допомагають слідчому на всіх етапах слідчого експерименту: а) виявити ключові та вказати небезпечні для здоров'я учасників моменти; б) відтворити обстановку та умови проведення дослідів, максимально наближених до події вбивства; в) розробити план, організувати досліді та здійснити контроль за їх виконанням; г) надати максимальне сприяння в підборі аналогів, виготовленні макетів та муляжів знарядь та предметів, що були об'єктами; д) оцінити отримані результати. Допомога слідчому може бути конкретизована такими завданнями: 1) участь у контролі за правильним виконанням умов проведення слідчого експерименту, тобто забезпеченні адекватності критеріїв порівняння обставин, що потребують уточнення чи перевірки; 2) участь у виборі серед характеристик і параметрів, які перевіряються, тих, що відображають суттєві сторони досліджуваної обставини чи факту; 3) формулювання рекомендацій щодо врахування максимального можливого діапазону змін даних характеристик та самих обставин; 4) науково-технічне та консультативне супроводження експериментальної перевірки даних обставин; 5) участь у встановленні характеру, закономірності та стійкості зв'язку між раніше встановленими достовірними та знову отриманими в експерименті параметрами ситуації, що аналізується; 6) участь в отриманні даних, які будуть вихідними для вирішення конкретних експертних завдань; 7) участь у відборі експериментальних зразків під час проведення ідентифікаційних експертних досліджень; 8) участь у фіксації результатів експерименту [1, с. 5].

Висновки. Підсумуючи, зазначимо, що слідчий експеримент є однією з найбільш важливих слідчих (розшукових) дій подальшого етапу розслідування. Найбільш доречними заходами, які необхідно здійснити на підготовчому етапі слідчого експерименту, є: вивчення матеріалів кримінального провадження; формулювання мети слідчого експерименту та обставин, що підлягають установленню; повторний або додатковий допит особи, показання якої перевірятимуться; визначення місця та часу проведення слідчого експерименту; визначення кола осіб, залучених до проведення слідчої (розшукової) дії; підготовка допоміжних засобів (манекен, трафарети, макети предметів), транспортних засобів тощо; підготовка технічних засобів фіксації; забезпечення безпеки учасників під час проведення слідчого експерименту; складання плану слідчої (розшукової) дії; попередній огляд території (приміщення), де передбачається провести цю слідчу (розшукову) дію.

Список використаних джерел

1. Бондар В. С. Особливості проведення слідчого експерименту при досудовому розслідуванні кримінальних правопорушень, пов'язаних із застосуванням вогнепальної зброї. *Часопис Академії адвокатури України*. 2013. № 20. С. 1–6.
2. Васильев А. Н. Тактика отдельных следственных действий. М. : Юр. лит., 1981. 112 с.

3. Гутман Ю. Я. Криминалистическая тактика и методика расследования отдельных видов преступлений: учебно-методическое пособие / под ред. Н. П. Аленичева. М. : [б. и.], 1976. 122 с.
4. Дердюк Б. М. Співвідношення огляду з іншими слідчими (розшуковими) діями. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2015. Випуск 2(8). С. 173–176.
5. Жукова Н. И. Вопросы теории и практики следственного эксперимента: автореф. дисс. ... канд. юрид. наук :12.00.09 / Свердловск. юрид. ин-т. Свердловск, 1984. 16 с.
6. Криминалистика: учебник / И. Ф. Герасимов, Л. Я. Драпкин, Е. П. Ищенко и др.; под ред. И. Ф. Герасимова, Л. Я. Драпкина. М. : Высшая шк., 1994. 528 с.
7. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квітня 2012 року № 4651-VI. URL : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.
8. Ларин А. М. Расследование по уголовному делу: планирование, организация. М. : Юр. лит., 1970. 224 с.
9. Негребецький В. В. Перевірка показань підозрюваного на місці: тактика і психологія: дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09 / Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого. Харків, 2005. 197 с.
10. Очеретяний В. А. Організація і тактика проведення слідчого експерименту: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09 / Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ. Дніпропетровськ, 2015. 226 с.
11. Рубан А. С. Следственный эксперимент: теория и практика : автореф. дисс. ... канд. юрид. наук : 12.00.09 / Владимир. юрид. ин-т Федеральной службы исполнения наказаний. Владимир, 2009. 26 с.
12. Чаплинська Ю. А. Слідчий експеримент (організаційний аспект). *Криміналістичний вісник*. 2013. № 1 (19). С. 43–48.
13. Шаликов А. Н. Следственные действия по делам о должностных преступлениях: система, характеристика, тактика. М. : Юрлитинформ, 2008. 376 с.
14. Шепітько В. Ю. Криміналістична тактика (системно-структурний аналіз): монографія. Харків: Харків юридичний, 2007. 432 с.
15. Эксархопуло А. А. Криминалистика в схемах и иллюстрациях: учебное пособие. Санкт-Петербург: Изд-во «Юридический центр Пресс», 2002. 450 с.

Надійшла до редакції 13.07.2020

References

1. Bondar, V. S. (2013) Osoblyvosti provedennya slidchoho eksperymentu pry dosudovomu rozslidu-vanni kryminal'nykh pravoporushen', pov'yazanykh iz zastosuvannyam vohnepal'noyi zbroyi [Peculiarities of the investigative experiment in the pre-trial investigation of criminal offenses related to the use of firearms]. *Chasopys Akademiyi advokatury Ukrainy*. № 20. S. 1–6 [in Ukr.].
2. Vasil'yev, A. N. (1981) Taktika ot del'nykh sledstvennykh deystviy [Tactics of individual investigative actions]. M. : Yur. lit., 112 s. [in Russ.]
3. Gutman, Yu. Ya. (1976) Kriminalisticheskaya taktika i metodika rassledovaniya ot del'nykh vidov prestupleniy [Forensic tactics and methods of investigation of certain types of crimes] : uchebno-metodicheskoye posobiye / pod red. N. P. Alenicheva. M. : [b. i.], 122 s. [in Russ.]
4. Derdyuk, B. M. (2015) Spivvidnoshennya ohlyadu z inshymy slidchymy (rozshukovymy) diyamy [The ratio of the review with other investigative (search) actions]. *Prykarpats'kyi yurydychnyy visnyk*. Vypusk 2(8). S. 173–176.
5. Zhukova, N. I. (1984) Voprosy teorii i praktiki sledstvennogo eksperimenta [Issues of theory and practice of the investigative experiment] : avtoref. diss. ... kand. yurid. nauk :12.00.09 / Sverdlovsk. yurid. in-t. Sverdlovsk, 16 s. [in Russ.]
6. Kriminalistika: uchebnik [Forensic science] / I. F. Gerasimov, L. Ya. Drapkin, Ye. P. Ishchenko i dr.; pod red. I. F. Gerasimova, L. YA. Drapkina. M. : Vysshaya shk., 1994. 528 s. [in Russ.]
7. Kryminal'nyy protsesual'nyy kodeks Ukrainy vid 13 kvitnya 2012 roku № 4651-VI [Criminal Procedural Code of Ukraine of April 13, 2012 № 4651-VI]. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> [in Ukr.].
8. Larin, A. M. (1970) Rassledovaniye po ugolovnomu delu: planirovaniye, organizatsiya [Investigation of a criminal case. Planning, organization]. M. : Yur. lit., 224 s. [in Russ.]
9. Nehrebets'kyu, V. V. (2005) Perevirka pokazan' pidozryuvanoho na miststi: taktyka i psykholohiya: dys. ... kand. yuryd. nauk : 12.00.09 / Nats. yuryd. akad. Ukrainy im. Yaroslava Mudroho. Kharkiv, 197 s. [in Ukr.]
10. Ocheretyanyy, V. A. (2015) Orhanizatsiya i taktyka provedennya slidchoho eksperymentu Organization and tactics of the investigative experiment [] : dys. ... kand. yuryd. Nauk : 12.00.09. Dniprop. derzh. un-t vnutr. sprav. Dnipropetrovs'k, 226 s. [in Ukr.]
11. Ruban, A. S. (2009) Sledstvennyy eksperiment: teoriya i praktika [Investigative experiment: theory and practice] : avtoref. diss. ... kand. yurid. nauk : 12.00.09 / Vladimir. yurid. in-t Federal'noy sluzhby ispolneniya nakazaniy. Vladimir, 26 s. [in Russ.]
12. Chaplyns'ka, Yu. A. (2013) Slidchyy eksperyment (orhanizatsiynyy aspekt) [Investigative experiment (organizational aspect)]. *Kryminalistychnyy vi-snyk*. № 1 (19). S. 43–48. [in Ukr.]
13. Shalikov, A. N. (2008) Sledstvennyye deystviya po delam o dolzhnostnykh prestupleniyakh: sistema, kharakteristika, taktika [Investigative actions in cases of malfeasance: system, characteristics, tactics]. M. : Yurlitinform., 376 s. [in Russ.]
14. Shepit'ko, V. Yu. (2007) Kryminalistychna taktyka (systemno-strukturnyy analiz): monohrafiya. Kharkiv : Kharkiv yurydychnyy, 432 s. [in Ukr.]
15. Eksarkhopulo, A. A. (2002) Kriminalistika v skhemakh i illyustratsiyakh [Criminalistics in

SUMMARY

Volodymyr M. Kovbasa. Organizational and preparatory measures for the investigative experiment. The article deals with study of some aspects of the investigative experiment. The preparatory stage of the investigative experiment during the investigation of criminal offenses is considered, and proposals for the application of its most appropriate measures are formulated.

The author emphasizes that the conduct of investigative (search) actions during the investigation of criminal offenses is always aimed at collecting or verifying evidence. Depending on the stage of the investigation, different sets of procedural actions are possible. But in most cases, at the next stage of the criminal proceedings, investigative experiments are conducted to verify the existing evidence and versions. At the same time, it is necessary to understand that the effective conduct of this procedural action largely depends on the organizational and preparatory measures. After all, careful preparation for the investigative experiment provides the greatest efficiency and effectiveness of its conduct.

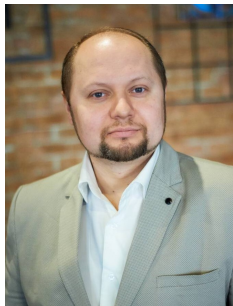
It is noted that for the effective conduct of the investigative experiment it is necessary to comply with the following conditions: the obtained testimony requires verification or clarification; it is impossible to do it with the help of other investigative actions; the person agrees to take part in the inspection; this person has memorized the situation and will be able to identify and show the place he / she reported in his / her testimony; the situation on the spot has not changed, which prevents the interrogated from recognizing it.

The most appropriate measures to be taken at the preparatory stage of the investigative experiment are identified: the study of materials of criminal proceedings; formulation of the purpose of the investigative experiment and the circumstances to be established; repeated or additional interrogation of the person whose testimony will be verified; determining the place and time of the investigative experiment; determining the range of persons involved in the investigative (search) action; preparation of aids (mannequins, stencils, models of objects), vehicles, etc.; preparation of technical means of fixation; ensuring the safety of participants during the investigative experiment; drawing up a plan of investigative (search) action; preliminary inspection of the territory (premises) where it is supposed to carry out this investigative (search) action.

Keywords: investigation, investigative (search) action, investigative experiment, organization, investigative situation.

УДК 343.985.7/32

DOI: 10.31733/2078-3566-2020-3-179-185

Юрій КРИЧУН[©]

кандидат юридичних наук, доцент
(Центральноукраїнський державний
педагогічний університет
імені В. Винниченка, м. Кропивницький)

ВІЙСЬКОВИЙ ЗЛОЧИН В УМОВАХ ПРОВЕДЕННЯ ОПЕРАЦІЇ ОБ'ЄДНАНИХ СИЛ: КРИМІНАЛІСТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА

Досліджено поняття військового злочину та аналізу його криміналістичної характеристики. У ході дослідження проаналізовано ймовірні причини його вчинення. Установлено, що будь-який злочин є негативним суспільним явищем, яке несе загрозу як для суспільства, так і для держави. Суспільна небезпечність кожного злочину виявляється в завданні або створенні небезпеки завдання істотної шкоди суспільним відносинам: інтересам особи, суспільства, держави, які охороняються кримінальним законом. Але у військових злочинах за цими відносинами стоять інтереси більш високого порядку – військова безпека держави: стан боєздатності Збройних сил, інших військових формувань, їх здатність виконувати завдання, які ставить перед ними держава, і, зрештою, захищеність країни від можливої воєнної агресії. Будь-який злочин проти військової служби підриває боєздатність військових підрозділів, як наслідок, завдає істотної шкоди боєздатності Збройних сил України і врешті-решт – військовій безпеці держави. Таким чином, суспільна небезпечність військових злочинів знаходить вираження в завданні або створенні загрози завдання істотної шкоди інтересам військової безпеки держави у сфері її обороноздатності і, отже, характеризується підвищеним ступенем суспільної небезпечності.

Ключові слова: злочин, військовий злочин, криміналістична характеристика, військовослужбовець, непокора, дезертирство, викрадення, привласнення, нестача, військове майно.

© Кричун Ю.А., 2020
uriykrichun@gmail.com